ٻارن لاءِ ’درس لطيف‘ جو سلسلو

اسان جو شاهه لطيف

(ڪتاب ٽيون)

سهيڙيندڙ

ڊاڪٽر فهميده حسين

صلاحڪار

تاج جويو ۽ سيد شيرشاهه

سنڌي لئنگئيج اٿارٽي

حيدرآباد، سنڌ.

2012ع

سنڌي لئنگئيج اٿارٽيءَ جو ڪتاب نمبر (188)

سڀ حق ۽ واسطا محفوظ

اسان جو شاهه لطيف (ڪتاب ٽيون)

سهيڙيندڙ: ڊاڪٽر فهميده حسين

صلاحڪار: تاج جويو ۽ سيد شير شاهه

ڇاپو: پهريون

سال: آگسٽ 2012ع

تعداد: 1000

قيمت: 30/= روپيا

Catalogue Reference
Dr. Fahmida Hussain
Asan Jo Shah Latif
Children’s Literature
Sindhi Language
Sindhi Language Authority
ISBN 978-969-9098-93-2

هيءُ ڪتاب، اڪادمي ادبيات پاڪستان، اسلام آباد جي مالي سهڪار سان شايع ڪيو ويو.

ASAN JO SHAH LATIF

Compiled by:	Dr. Fahmida Hussain
Edition:	First
Year:	August 2012
Quantity:	1000
Price:	Rs. 30 /=
Composed by:	Hussain Ahmed & Asadullah Bhutto.
Title:	Asadullah Bhutto
Printed by:	Pakiza Printers, Hyderabad.
Published by:	Taj Joyo, Secretary, Sindhi Language Authority, Hyderabad, National Highway, Hyderabad, Sindh, 71000, Pakistan.
Tel:	022-9240050-53
Fax:	022-9240051
E-mail:	sindhila@yahoo.com
Website:	www.sindhila.org

هيءُ ڪتاب، تاج جويي، سيڪريٽري سنڌي لئنگئيج اٿارٽي، حيدرآباد، ميسرز پاڪيزه پرنٽرز حيدرآباد کان ڇپائي،

اداري جي آفيس، نيشنل هاءِ وي، حيدرآباد، سنڌ مان ڇپائي پڌرو ڪيو.

هن ڪتاب بابت

هن ڪتاب ۾ شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالي جي ٽن سُرن: ”سُر ڪلياڻ“، ”سُر يمن ڪلياڻ“ ۽ ”سُر سِريراڳ“ مان چونڊ بيتن ۾ شاهه صاحب جي پاران ڪيل نصيحتن ۽ هدايتن تي روشني وڌي وئي آهي.

”سُر ڪلياڻ“ ۾ الله تعاليٰ جي حمد ۽ ساراهه وارا بيت شامل آهن. ان ڪانپوءِ هن سُر ۾ صوفياڻن بيتن ذريعي خالق ۽ مخلوق جي تعلق بابت سمجهايو ويو آهي. ساڳيءَ طرح سان ”سُر يمن ڪلياڻ“ ۾ صبر ڪرڻ، پاڻ تي ضابطي رکڻ ۽ اعليٰ اخلاقي نُڪتن تي زور ڏنل آهي، جن ۾ ان ئي پهر ادب ۾ گذارڻ جو پيغام آهي.

”سُر سِريراڳ“ ۾ شاهه صاحب، سمنڊ ۽ درياهه ۾ ٻيڙين، جهازن ۽ انهن کي هلائيندڙ ملاحن، ٻيڙياتن ۽ سندن رهبرن (سُونهَن) جو ذڪر ڪيو آهي، ۽ اهو ٻڌايو آهي تہ هيءَ دنيا بہ سمنڊ وانگر وسيع آهي، اُن ۾ ڪاميابيءَ سان زندگي گذارڻ لاءِ ڪنهن نہ ڪنهن استاد يا رهبرَ جي ضرورت پوي ٿي.

پنهنجي پاران

سڄي دنيا ۾ اهو دستور آهي تہ اتان جا تعليمي ماهر ۽ علمي ادارا پنهنجن ڏاهن، عالمن، اديبن، شاعرن ۽ سندن ڪم جي باري ۾ پنهنجي نئين نسل کي ڄاڻ ۽ آگاهي ڏيڻ لاءِ، انهن جي زندگين توڙي تخليقن بابت ٻاراڻا ايڊيشن ڪيندا آهن ۽ اهي نہ صرف اسڪولن ۾ ’واڌو مددگار مطالعي‘ (supplementary reading) لاءِ پڙهائڻ ضروري سمجهيا ويندا آهن، پر ٻارن جا مائٽ گهر ۾ انهن جي اپياس کي همٿائيندا آهن ۽ کين ڪنهن ڪاميابيءَ يا سالگره وغيره جهڙن موقعن تي سوکڙيءَ طور بہ ڏيندا آهن. انگريزي ٻوليءَ جي وڏي شاعر ۽ ڊرامانگار وليم شيڪسپيئر جي مشهور ڊرامن جا مختصر ٻاراڻا ايڊيشن هجن يا اردوءَ جي شاعر علامہ اقبال بابت ’اسان جو اقبال‘ نالي سيريز جا ڪتاب، اهي ٻارن ۾ انهن شاعرن بابت وڏي ساڃاهہ پيدا ڪن ٿا.

سنڌي ٻوليءَ جو قومي شاعر شاهہ عبداللطيف ڀٽائي، نہ صرف سنڌ، پاڪستان بلڪ سموري دنيا جي وڏن شاعرن ۾ اعليٰ مقام رکي ٿو. **’شاهہ جو رسالو‘** هر سنڌيءَ جي گهر ۾ لازمي طور هوندو آهي ۽ وڏي عمر جا مرد ۽ عورتون ان مان ڪيترائي بيت پهاڪن ۽ چوڻين طور پيا ورجائيندا آهن، پر ڪجهہ وقت کان نوجوان نسل ۾ اهو تاثر اُڀريو آهي تہ شاهہ لطيف جي ٻولي ڏکي آهي ۽ کين اها گهٽ سمجهہ ۾ ٿي اچي. منهنجي خيال ۾ ان جو سبب اهو آهي، جو اسان ٻارن کي ننڍي هوندي کان شاهہ لطيف ۽ سندس ڪلام جي باري ۾ مناسب ساڃاهہ ڏيڻ ۾ ڪوتاهي ڪئي آهي. جيڪڏهن اسين ڪچيءَ کان کين شاهہ جا بيت ٻڌايون ۽ ٻار جي عمر کي ڌيان ۾ رکي، درجيبندي ڪري پهرين سولا ۽ پوءِ آهستي آهستي ڳوڙهي معنيٰ رکندڙ بيت سندن ڪنن ۾ وجهون ۽ انهن جي معنيٰ کين سمجهايون تہ وڏو ٿي ڪوبہ نوجوان ائين ڪونہ چوندو تہ شاهہ جي ٻولي ڏکي آهي. ٻوليءَ کان اڳتي شاهہ لطيف جي ڪلام ۾ معنيٰ جا موتي وکريا پيا آهن. اعليٰ انساني اخلاقي قدرن، وطن دوستيءَ ۽ انسان دوستيءَ سان گڏ دنيا ۾ ڪامياب زندگي گذارڻ جا سبق پريا پيا آهن. ضروري آهي تہ پنهنجن ٻارن جي ذهني ۽ اخلاقي تربيت لاءِ اهي کين پڙهايا وڃن.

ڪجھ ڏينھن اڳ محترم ڊاڪٽر سليمان شيخ صاحب ٻڌايو تہ سنڌ گريجوئيٽس ائسوسيئيشن جي نگرانيءَ ۾ سنڌ جي مختلف شھرن ۾ ھلندڙ 25 ’روشن تارا‘ اسڪولن ۾ چوٿين ڪان ائين ڪلاس تائين شاھہ لطيف پڙھايو ويندو آھي. ان لاءِ پاڻ ڪجھ ڪتاب بہ تيار ڪرايا ھئائون, جيڪي انھن اسڪولن ۾ نصابي ڪتابن طور پڙھايا ويندا آھن. وري ھاڻي تازو پاڻ اھا خوشخبري بہ ٻڌايائين تہ سنڌ حڪومت بہ اصولي طور اھا ڳالھہ قبول ڪئي آھي ۽ جلد ئي ان ڏس ۾ ڪو فيصلو ٿيڻ وارو آھي, جنھن موجب اسڪولن ۾ ”درسِ لطيف“ جو آغاز ڪيو ويندو.

انھيءَ حوالي سان اسان بھتر سمجھيو تہ سنڌي لئنگئيج اٿارٽي بہ سنڌي ٻوليءَ جي معمار ۽ محسن شاھہ لطيف جي ساڃاھہ پيدا ڪرڻ جي مقصد سان **”درسِ لطيف“** ڏيڻ لاءِ ننڍڙا ڪتابڙا ڇپرائي, پنھنجو ڪردار ادا ڪري. ان ڏس ۾ پنج ڪتابڙا تيار ڪيا ويا آھن, جن ۾ ٻارن جي عمرين ڪي ذھن ۾ رکي تمام سؤلا ۽ سبق آموز بيت درجيوار ڏنا ويا آھن. ھر ھڪ بيت ۾ موجود ڏکين لفظن جون معنائون ۽ بيت جي سمجھاڻي ڏئي, ٻارن ۾ ڪنھن نہ ڪنھن اخلاقي گڻ پيدا ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي وئي آھي. ان ڏس ۾ آءٌ محترم پروفيسر سيد شيرشاھہ ۽ محترم پروفيسر تاج جويي جي ٿورائتي آھيان, جن ھنن ڪتابن کي نظر مان ڪڍيو ۽ تمام سھڻيون صلاحون ڏنيون.

مون کي اميد آھي تہ ھنن ڪتابڙن ذريعي سنڌ جي ٻارن ۾ اسان جي پياري ٻوليءَ جي عظيم شاعر شاھہ جي ساڃاھہ پيدا ٿيڻ سان گڏ ساڻس اُنسيت پڻ پيدا ٿيندي.

ـ ڊاڪٽر فھميده حسين

شاهہ عبداللطيف ڀٽائيءَ جو پيغام

شاهہ عبداللطيف ڀٽائي سنڌ جو عظيم صوفي شاعر ۽ اسان جو رهبر ۽ رهنما آهي، جنهن اسان کي ڪامياب زندگي گذارڻ لاءِ پنهنجي ڪلام ۾ ڪيترائي سهڻا سبق ڏنا آهن. سندس ڪلام جو ڪتاب " **شاهہ جو رسالو**" سڏجي ٿو. جيڪو پوري دنيا ۾ پسند ڪيو وڃي ٿو. شاهہ جي ڪلام ۾ سنڌ جي لوڪ داستانن جي ڪردارن جا مثال ڏئي ڀليون ڳالهيون سيکاريون ويون آهن.

شاهہ عبداللطيف ڀٽائيءَ پنهنجي رسالي کي سُرن ۾ ورهائي، بيتن ۽ واين ذريعي پاڻ سڃاڻڻ، ۽ پنهنجي خالق ۽ رب کي سڃاڻڻ جو سبق ڏنو آهي. شاهہ صاحب قرآن شريف جي آيتن، حديثن، درويشن ۽ ڏاهن ماڻهن جي زندگيءَ جي تجربن ذريعي چڱن اخلاقن، محنت، محبت ۽ ڀلائيءَ جو پيغام ڏنو آهي.

هن پنهنجي رسالي ۾ غريب هارين نارين، ڏنارن، پنهوارن ۽ ٻين پورهيتن جي ڪردارن کي پيش ڪيو آهي، جيڪي هر وقت محنت ڪري پنهنجو گذرسفر ڪن ٿا ۽ ڪنهن جي ڪاڻ نہ ٿا ڪڍن. هن جي نظر ۾ سمورا پورهيت عزت ۽ احترام لائق آهن. شاهہ عبداللطيف ڀٽائي انسانن کي سهڻا عمل ڪرڻ لاءِ چاهہ ڏياري ٿو ۽ خراب ڪم ڪرڻ کان پاسو ڪرڻ لاءِ ٿو چوي. پنهنجو مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ محنت، جدوجهد، همت، حوصلي ۽ قربانيءَ جو درس ڏئي ٿو. شاهہ صاحب سڻو انسان بنجڻ لاءِ دل مان نفرت ۽ ڪينو ڪڍي وڏائي، ڪاوڙ ۽ ساڙ کان پاسو ڪرڻ جو پيغام ڏئي ٿو. هو يقين ڏياري ٿو تہ نيڪ ڪم لاءِ سچائيءَ سان ارادو ڪنداسين تہ الله سائين مدد ڪندو ۽ اسين پنهنجي مقصد حاصل ڪرڻ ۾ بہ ڪامياب ٿينداسين.

شاهہ سائينءَ کي صوفي شاعر بہ چيو ويندو آهي. صوفي الله جي هڪ هئڻ ۾ يقين رکندا آهن، جيڪو پنهنجي سموري مخلوق سان هڪجهڙو پيار ڪري ٿو. ان ڪري صوفين جي نظر ۾ سڀ انسان برابر آهن. انسان ننڍو يا وڏو نہ آهي. دنيا ۾ سڀني انسانن سان برابريءَ جي بنياد تي پيائپيءَ وارو تعلق رکجي ۽ هڪ ٻئي جو احترام ڪجي.

شاهہ عبداللطيف ڀٽائيءَ پنهنجو پيغام اسان تائين پهچائڻ لاءِ جن آکاڻين جو سهارو ورتو آهي، انهن مان ڪن جا نالا هي آهن: عمر مارئي، سسئي پنهون، سهڻي ميهار، نوري ڄام تماچي، سورٺ راءِ ڏياج، ليلا چنيسر ۽ مومل راڻو وغيره. انهن سمورين آکاڻين ۾ جيڪي عورتن جا ڪردار آهن، انهن کي ”شاهہ جون سورميون“ بہ چيو ويندو آهي، جيئن مارئي، سسئي، سهڻي، نوري، سورٺ يا مومل جا ڪردار آهن. شاهہ جي رسالي ۾ مختلف سُر انهن لوڪ آکاڻين يا داستانن تي ٻڌل آهن، جن ۾ اهي سورميون پنهنجو ڪردار ادا ڪن ٿيون.
انهن جي وسيلي
شاهہ صاحب ايمان، حب الوطني، جدوجهد، بي ڊپائي، نوڙت، قرباني ۽ پڇتاءَ جا سبق ڏنا آهن، جيڪي اسان کي هِنيين سان هنڊائڻ گهرجن.

شاهہ عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ڪلام ۾ نصيحت جا نُڪتا

شاهہ عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالي جو پهريون سُر ”سُر ڪلياڻ“ آهي. ”ڪلياڻ“ جي معنيٰ آهي سک ۽ سُڪون. هي راڳ جو بہ هڪ سُر آهي، جيڪو سانجهيءَ جي وقت ڳائبو آهي. شاهہ جي رسالي جي هن پهرئين سُر جي شروعات الله سائينءَ جي ساراهہ ۽ حمد سان ٿيل آهي. جنهن ۾ سندس ذات مبارڪ جون ڪيئي وصفون بيان ڪيل آهن. هن ۾ اهو ٻڌايو ويو آهي تہ الله تعاليٰ جي ذات واحد آهي ۽ اُن جو ڪو شريڪ ۽ برابر ڪو نہ آهي. هن رسالي ۾ الله جي طرفان موڪليل آخري رسول محمد ﷺ جي نبوت جو پڻ اقرار آهي ۽ پاڻ سڳورن جي تعريف ۾ ڪيترائي بيت چيل آهن.

شاهہ عبداللطيف ڀٽائي جيئن تہ صوفي شاعر آهي، ان ڪري سندس ڪلام جو خاص نُڪتو اهو آهي تہ الله جي ذات هڪ آهي ۽ هن سموري ڪائنات ۾ سندس ذات جو جلوو سمايل آهي. اُن ريت صوفي اهو مڃين ٿا تہ الله پاڻ خالق آهي ۽ سندس خلقيل سموري مخلوق اُن کي پياري آهي، جنهن سان هو هڪ جيترو پيار ڪري ٿو. الله جي مخلوق ۾ اسين سڀ انسان بہ اچي وڃون ٿا ۽ جيڪڏهن الله سائين سڀني سان هڪجهڙي محبت ٿو ڪري تہ اسان کي بہ سڀني انسانن کي برابر سمجهي، انهن سان پيار محبت سان هلڻ گهرجي.

شاهہ سائينءَ جي رسالي ۾ ٻيو سر آهي ”يمن ڪلياڻ“ ان ۾ ٻين ڳالهين کان سواءِ پاڻ اسان کي سيکاري ٿو تہ پنهنجي پاڻ تي ضابطو رکجي ۽ هر ڪنهن سان اخلاق سان پيش اچجي.

”سرسريراڳ“ ۾ شاهہ سائين سمنڊ ۽ مهراڻ جي ملاحن ۽ ساموندين جي معرفت دنيا ۾ بهتر زندگي گذارڻ جي سکيا ڏني آهي ۽ ٻڌايو آهي تہ جيئن سمنڊ ۾ ٻيڙيون، انهن جا ٻيڙياتا، ملاح وغيره خبرداريءَ سان لنگهي پار پوندا آهن، تيئن هر ڪنهن کي دنيا ۾ خبرداريءَ سان پنهنجي استادن جي هدايتن مطابق زندگي گذارڻ گهرجي.

●●●

بيت:1

اَولُ، اللهُ، عَليمُ، اعليٰ، عالَمَ جو ڏِٽي،
قادرُ پنهنجي قُدرتَ سين، قائم آهي قديمُ،
والِي، واحدُ، وحدهُ، رازقُ ربُ، رَحِيمُ،
سو ساراهِ سچو ڏِٽي، چئِي حمد حڪيمُ،
ڪري پاڻ ڪريمُ، جوڙون جوڙَ جهانَ جِي!

اول: پهرين، پهريون

والي: مالڪ، وارث (الله جو هڪ نالو)

عليم: علم وارو، ڄاڻ وارو (الله جو

واحد: اڪيلو هڪ (الله جو هڪ

هڪ نالو)

اعليٰ: اوچو برتر، مٿانهون

عالم: جهان، دنيا

قادر: وس وارو اختيار وارو (الله جو هڪ نالو)

قدرت: اختيار، سگهه

قائم: موجود، مستقل، بيٺل

قديم: پراڻو آڳاٽو اڳوڻو هميشه کان

حڪيم: ڏاهپ وارو ، سياڻو (الله جوهڪ نالو)

ڪريم: ڪرم ڪندڙ مهربان، ٻاجهارو (الله جو هڪ نالو)

نالو)

وَحدَه: هيڪڙائي وارو اڪيلائي وارو

رازق: رزق ڏيندڙ روزي رسائيندڙ

ربُ: پاليندڙ پالڻهار (الله جي صفت)

رحيم: رحم ڪندڙ ٻاجهارو (الله جو هڪ نالو)

حمد: الله جي تعريف، ثنا، واکاڻ

جوڙون جوڙ: اڏاوت، بناوت

جهان: دنيا، سنسار، ڪائنات

بيت جي سمجهاڻي

هيءُ بيت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالي جي ”سُرڪلياڻ“ مان چونڊيو ويو آهي. هن بيت ۾ الله سائينءَ جي ساراهه ڪئي وئي آهي ۽ سندس مختلف وصفون ۽ خوبيون بيان ڪيون ويون آهن ۽ سمجهايو ويو آهي ته الله سائين سڀ کان ڀهريون، سڀ ڄاڻندڙ سڀني کان اوچو ۽ سموري ڪائنات جو مالڪ آهي. اهو سڀني کان وڏيڪ سگهارو آهي ۽ پنهنجي قدرت ۽ سگهه سان هميشه کان موجود آهي. هو سڀني جو والي وارث آهي، هو هڪ آهي، روزي ڏيندڙ پالڻهار ۽ رحم ڪندڙ آهي. تون سندس ساراهه ڪرڻ لاءِ حڪمت وارو حمد پڙهه، چو ته هو پاڻ ڪرم ڪرڻ وارو مهربان، سڄي دنيا کي جوڙڻ ۽ ٺاهڻ وارو آهي. تون ان ڏاهپ واري مالڪ ۽ سچي ڌڻيءَ کي ساراهه ۽ ان جي واکاڻ ڪر. جيڪو مهربان پنهنجي ٻاجهه سان ڪائنات ۾ موجود شيون خلقي يا جوڙيو.

●●●

بيت: 2

وَحدہٗ لا شَريڪَ لَہُ، جن اُتو سين ايمانَ،

تِن مڃيو محمد ڪارڻي، قَلبَ ساڻ لِسانَ،

اُوءِ فائقَ ۾ فرمان، اَوتَڙِ ڪنهن نہ اوليا.

وحدہٗ:	هوهڪ آهي	قَلب:	دل، من
لاشريڪ لہٗ:	سندس ڪو مَٽ نہ آهي	لِسان:	زبان
اُتو:	ڇَيو	فائق:	قرآن شريف / مٿاهون، سڀ
سين:	سان		کان وڏيڪ، اعليٰ، اڳرو
اِيمان:	عقيدو، ويساهہ	فرمان:	حڪم
ڪارڻي:	ڪارڻ، سبب، دنيا جي	اَوتَڙ:	غلط راهہ خراب تڙ، ڏکيو پتڻ
	پيدا ٿيڻ جو ڪارڻ	اوليا:	ڏِکجي ويا، گِهلجي ويا

بيت جي سمجهاڻي

هي بيت شاهہ عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالي جي ”سُرڪلياڻ“ جو آهي. هن بيت جي معنيٰ آهي تہ جن ماڻهن ويساهہ سان ڇيو تہ الله هڪ آهي ۽ سندس ڪو بہ مَٽ ۽ برابر ڪونهي ۽ انهن دل ۽ زبان سان اهو بہ مڃيو تہ اسان جو پيارو نبي حضرت محمد ﷺ هن دنيا جي پيدا ڪرڻ جو ڪارڻ آهي، انهن لاءِ قرآن شريف ۾ فرمايو ويو آهي، تہ اهڙا ماڻهو ڪڏهن بہ گمراهہ ڪو نہ ٿيندا ۽ ڀٽڪي نہ سگهندا. ڇاڪاڻ تہ پختي ايمان جي لاءِ دل سان ويساهہ ۽ زبان سان اقرار ڪرڻ لازم آهي.

بيت: 3

پَڙهيو ٿا پڙهن، ڪَڙهن ڪين قُلوبَ ۾،
پاڙان ڏوهَ چَڙهن، جِئن وَرقَ ورائين وِترا.

ڪَڙهن:	پچائين، هَنڊائين	وَرقَ:	پنا، صفحا
قُلوب:	(قلب جو جمع) دل، مَن	ورائينِ:	اُٿلائينِ، مٿائينِ
پاڙان:	پاڙ تي، پاڙيهي	وِترا:	گهڻا، ججها

بيت جي سمجهاڻي

هيءُ بيت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالي جي ”سر يمن ڪلياڻ“ مان چونڊيو ويو آهي. هن بيت ۾ شاهه سائينءَ علم ۽ عمل جي اهميت بيان ڪئي آهي ۽ اسان کي سمجهايو آهي تہ اسين جيڪي بہ پڙهون ۽ جيترو بہ پڙهون، ان کي سمجهي هِنئين سان هنڊائڻ ضروري آهي. بنا سمجهڻ ۽ عمل ڪرڻ جي ٿلها پنا اٿلائڻ مان ڪو فائدو ڪونهي. پاڻ اهو ڏوهہ آهي، ان ڪري اسان کي گهرجي تہ علم حاصل ڪرڻ سان گڏ ان تي عمل بہ ڪريون.

بيت: 4

هُو چَوَنئي، تُون مَ چئو، واتان ورائي،
اَڳ اَڳرائِي جو ڪري، خَطا سو ڪائي،
پاندَ ۾ پائي، وِيو ڪِيني وارو ڪِينڪي،

چوَنئي:	توکي چون	خطا:	ڀُل، چڪ، غلطي
مَ:	نہ	ڪائي:	نقصان ڪٽي
ورائي:	موٽائي، ورندي ڏئي	پاند:	پلئہ، جهولي
اڳ:	اڳ ۾، پهرين	ڪينو:	بغض، ساڙ حسد
اڳرائي:	چڙهائي، ڏاڍائي، اُٻهرائي	ڪينڪي:	ڪجھ بہ نہ، اصل نہ

بيت جي سمجهاڻي

هيءُ بيت شاهہ سائينءَ جي رسالي جي ”سريمن ڪلياڻ“ مان ورتل آهي. هن بيت ۾ شاهہ صاحب اسان کي سمجهايو آهي تہ جيڪڏهن ڪو ماڻهو توهان سان وڙهي يا گستاخي ڪري يا خراب هلت هلي، تہ بہ توهان موٽَ ۾ جهيڙو نہ ڪريو ۽ نہ ئي موٽائي ورندي ڏيو. چاڪاڻ جو جيڪو ماڻهو اڳرائي ۽ ڏاڍائي ڪري ٿو، اُهو غلط آهي ۽ ان جو ئي نقصان ٿيندو آهي. جيڪو ماڻهو پنهنجي دل ۾ ساڙ ۽ حسد رکندو، ان کي پڇاڙيءَ ۾ ڪجھ بہ هٿ حاصل نہ ٿيندو آهي ۽ اهڙي ماڻهوءَ کي هميشہ ناڪامي پلئہ پوندي آهي.

●●●

مشق

(1) سوال

i) ”ڪلياڻ“ جي معنيٰ ڇا آهي؟

ii) الله تعاليٰ جي ڪهڙن نالن جو هنن بيتن ۾ ذڪر ڪيو ويو آهي؟

iii) اسان جي پياري نبي محمد ﷺ جن جي پيروي ڪرڻ جي نتيجي ۾ ڇا ٿيندو؟

iv) توهان پڙهڻ ۽ ڪڙهڻ مان ڇا سمجهيو آهي؟

v) اڳرائي ڪرڻ واري کي ڇا حاصل ٿيندو آهي؟

(2) هيٺين لفظن جا ضد لکو؟

لفظ	ضد	لفظ	ضد
اعليٰ		اوتڙ	
قديم		خطا	
حرام			

(3) شاهہ سائينءَ جا بيان ڪيل نصيحت جا نُڪتا لکو.